

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 142/2019-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 17. decembra 2019 v senáte zloženom z predsedu senátu Mojmíra Mamojku (sudca spravodajca) a zo sudcov Petra Straku a Martina Vernarského predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] zastúpeného advokátom JUDr. Jaroslavom Hujíkom, Hviezdoslavova 3, Prievidza, vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 a 3 písm. b) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tdo 34/2019 z 30. júla 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

St'aznostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 21. októbra 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej

republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 a 3 písm. b) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Tdo 34/2019 z 30. júla 2019 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu“ alebo „napadnuté rozhodnutie“).

2. Zo sťažnosti vyplýva, že rozsudkom Okresného súdu Prievidza (ďalej len „okresný súd“) č. k. 3 T 100/2014-789 z 9. augusta 2016 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) v spojení s opravným uznesením č. k. 3 T 100/2014-794 z 30. decembra 2016 bol sťažovateľ v bode 2 rozsudku uznaný vinným zo zločinu lúpeže podľa § 188 ods. 1 Trestného zákona a v bode 3 rozsudku z prečinu obmedzovania osobnej slobody v spolupáchateľstve podľa § 20 a § 183 ods. 1 Trestného zákona, a to na skutkovom základe uvedenom vo výroku rozsudku. Bol mu za to uložený úhrnný trest odňatia slobody v trvaní 56 mesiacov nepodmienečne so zaradením do ústavu s minimálnym stupňom stráženia. Odvolanie sťažovateľa proti výroku o vine bolo uznesením Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 2 To 23/2017-851 zo 7. novembra 2017 (ďalej len „uznesenie krajského súdu“) zamietnuté ako nedôvodné. Uznesením najvyššieho súdu bolo dovolanie sťažovateľa odmietnuté.

3. Zásah do označených práv vidí sťažovateľ najmä v prekvalifikovaní skutku uvedeného v obžalobe (závažný zločin – vydieračský únos) až v samotnom rozsudku okresného súdu na zločin lúpeže. Tomu, že okresný súd zvažuje takúto alternatívu, podľa sťažovateľa nič nenasvedčovalo a nevedlo k tomu ani dokazovanie na hlavnom pojednávaní. Sťažovateľ v dovolaní uviedol, že okresný súd ustálil skutok ako zločin lúpeže bez ohľadu na skutočný priebeh deja jeho spáchania. Prekvalifikovanie skutku až v samotnom rozsudku okresného súdu sťažovateľovi znemožnilo efektívne sa obhajovať a využívať svoje práva obvineného v trestnom konaní. Tým, že sťažovateľ svoju vinu zo spáchania zločinu vydieračského únosu neuznal pri vyhlásení podľa § 257 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku a na inú, hoci miernejšiu kvalifikáciu, upozornený nebol, bola sťažovateľovi odňatá možnosť vyjadriť sa k tej časti skutku, ktorý bol napokon okresným súdom ustálený inak ako v obžalobe. Bola mu tak odňatá možnosť vyjadriť sa k vine či nevine zo spáchania skutku, z ktorého bol uznaný vinným. Zmena kvalifikácie skutku mala podľa sťažovateľa zásadný vplyv na použitie priťažujúcich a poľahčujúcich okolností.

Konajúce sudy sťažovateľovi priznali len priťažujúcu okolnosť za spáchanie viacerých trestných činov, ktorá vyplynula z rozdelenia žalovaného skutku na rozdiel od obžaloby na viac trestných činov, na čo sťažovateľ nebol okresným súdom upozornený. Uvedeným postupom konajúcich súdov, ktorý je v rozpore s ustálenou judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), bolo zásadným spôsobom porušené právo sťažovateľa na obhajobu, ktorého dôsledkom bolo uloženie trestu v upravenej trestnej sadzbe podľa § 38 ods. 4 Trestného zákona so zvýšením dolnej hranice trestnej sadzby o jednu tretinu, teda v jeho neprospech.

4. Z ustálenej judikatúry ESLP podľa sťažovateľa vyplýva, že obvinený musí byť riadne oboznámený s každou zmenou obvinenia vrátane zmeny právnej kvalifikácie a musí mu byť poskytnutý čas a možnosť na túto zmenu reagovať. Uvedené sa neobmedzuje len na prekvalifikovanie na prísnejšie trestaný čin, ako to predpokladá Trestný poriadok, ale aj na čin miernejšie trestaný. V prospech uvedeného názoru sťažovateľa svedčia napríklad rozhodnutia ESLP vo veciach č. 25444/94 *Pélissier a Sassi* c. Francúzsko (par. 62), č. 56282/09 *Block* c. Maďarsko (§24). Zmenou právnej kvalifikácie z vydieračského únosu na lúpež sa zmenila aj podstata obvinenia.

5. Sťažovateľ ďalej uviedol, že podstatou obvinenia i podanej obžaloby bol skutok, ktorého objektom je iný záujem chránený Trestným zákonom než skutok, z ktorého bol uznaný vinným, hoci vo výpovediach poškodeného bol opakovane odlišne opisovaný priebeh jeho údajného prehládavania a odňatia vecí, a to nielen z hľadiska osôb, ktoré ho mali prehladať, účelu prehládania, ale aj z hľadiska vecí, ktoré mu mali byť údajne odňaté. Podstatné je podľa názoru sťažovateľa to, že údajné udretie do tváre poškodeného nemá žiadnu súvislosť s údajným prehládaním a odňatím vecí poškodenému a súčasne zo žiadneho zákonne vykonaného dôkazu nemožno dospieť k skutkovému zisteniu, že poškodeného udrel v úmysle zmocniť sa jeho vecí. Pritom násilie alebo hrozba bezprostredného násilia sú znakmi skutkovej podstaty zločinu lúpeže a bez ich naplnenia, resp. preukázania zákonne získanými dôkazmi, nie je možné považovať za preukázané spáchanie zločinu lúpeže. Najvyšší súd na zvedené argumenty v napadnutom uznesení podľa sťažovateľa nereagoval, nespochybnil ich a nijako sa s nimi nevysporiadal.

Nevyjadril sa ani k námietke, či je v súlade s právom na obhajobu, že sťažovateľ nemal možnosť reagovať na zmenu právnej kvalifikácie, aj keď na trestný čin miernejšie trestaný. Uvedený postup najvyššieho súdu považuje sťažovateľ za arbitrárny, nesúladný so zásadami spravodlivého procesu, najmä s právom na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia.

6. Sťažovateľ požaduje, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Základné práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 6 ods. 3 b) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tdo 34/2019 zo dňa 30.7.2019 porušené boli.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tdo 34/2019 zo dňa 30.7.2019 sa zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia (2 právne úkony plus RP v zmysle § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a, c) vyhlášky MS SR č. 655/2004 Z.z. v znení neskorších predpisov v sume 346,26 EUR (slovom Tristoštyridsaťšesť eur dvadsaťšesť centov) na účet právneho zástupcu sťažovateľa JUDr. Jaroslava Hujíka vo VÚB, a. s., č.ú.: SK58 0200 0000 0000 1614 0382 do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Právomoc ústavného súdu a judikatúrne východiská

7. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. Podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

9. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,

b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,

c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,

d) ktorý je neprípustný,

e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,

f) ktorý je podaný oneskorene,

g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

10. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

11. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou

medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natolko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

III.

Posúdenie ústavným súdom

12. Jadrom argumentácie sťažovateľa je námietka, podľa ktorej v jeho trestnej veci nebola dodržaná zásada totožnosti skutku, keďže sťažovateľ bol rozsudkom okresného súdu uznaný za vinného zo zločinu lúpeže a z prečinu obmedzovania osobnej slobody formou spolupáchateľstva, hoci obvinenie mu bolo vznesené a obžaloba podaná pre spáchanie obzvlášť závažného zločinu vydieračského únosu. Zmenou právnej kvalifikácie skutku až v rozsudku okresného súdu, ktorého spáchanie sa mu kladie za vinu, bolo zásadným spôsobom porušené základné právo sťažovateľa na obhajobu. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie z dôvodov podľa § 371 ods. 1 písm. c), g) a i) Trestného poriadku, pričom pod dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, teda že zásadným spôsobom bolo porušené jeho právo na obhajobu, sťažovateľ subsumoval aj námietku zmeny právnej kvalifikácie skutku až v rozsudku okresného súdu. S uvedenou námietkou sťažovateľa sa najvyšší súd v napadnutom uznesení podľa jeho názoru nevysporiadal, čím sa jeho rozhodnutie stalo arbitrárnym a bolo tak porušené aj základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie.

13. Z obsahu odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, že sťažovateľ ako dovolacie dôvody v podanom opravnom prostriedku uplatnil dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, teda porušenia práva na obhajobu zásadným spôsobom, ďalej dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku, teda že je napadnuté rozhodnutie založené na dôkazoch, ktoré neboli súdom vykonané zákonným spôsobom,

a napokon dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. i) citovaného zákona, a síce nesprávne použitie hmotnoprávneho ustanovenia. Najvyšší súd v úvode odôvodnenia namietaného uznesenia sťažovateľovi vysvetlil podstatu dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku, ktorý ako taký v žiadnom prípade neslúži na revíziu akýchkoľvek pochybení súdov, ale len tých najzávažnejších procesných a hmotnoprávných chýb.

14. V nadväznosti na uvedené najvyšší súd konštatoval, že k sťažovateľom uplatneným dovolacím dôvodom podľa § 371 ods. 1 písm. c) a g) Trestného poriadku je potrebné aplikovať ustanovenie § 371 ods. 4 Trestného poriadku, podľa ktorého dovolacie dôvody podľa ustanovení § 371 ods. 1 písm. a) až g) citovaného zákona nemožno použiť, ak táto okolnosť bola tomu, kto podáva dovolanie, známa už v pôvodnom konaní a nenamietal ju najneskôr v konaní pred odvolacím súdom. Z uvedeného dôvodu sa najvyšší súd týmito dovolacími dôvodmi, teda ani sťažovateľom namietanou zmenou právneho posúdenia spáchaného skutku až v rozsudku okresného súdu, nezaoberal. K poslednému zo sťažovateľom uplatnených dovolacích dôvodov [§ 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku] najvyšší súd v namietanom uznesení uviedol, že nie je legitimovaný posudzovať úplnosť a správnosť skutkových zistení ustálených súdmi oboch stupňov ani hodnotenie vykonaných dôkazov, a tiež zdôraznil, že len nesprávna subsumpcia skutku pod skutkovú podstatu trestného činu upravenú v Trestnom zákone odôvodňuje naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku. Najvyšší súd na základe uvedeného a po preskúmaní predchádzajúceho konania a rozhodnutí súdov dospel k záveru, že v prípade sťažovateľa k nesprávnemu podradeniu skutku ustáleného súdmi nižšieho stupňa pod skutkovú podstatu zločinu lúpeže a prečinu obmedzovania osobnej slobody formou spolupáchateľstva nedošlo.

15. Podľa dotknutého ustanovenia § 371 ods. 4 Trestného poriadku dovolacie dôvody podľa odseku 1 písm. a) až g) nemožno použiť, ak táto okolnosť bola tomu, kto podáva dovolanie, známa už v pôvodnom konaní a nenamietal ju najneskôr v konaní pred odvolacím súdom.

16. Sťažovateľ svoju argumentáciu síce v konaní pred všeobecným súdom uplatnil, avšak až v štádiu trestného procesu (v dovolaní), v ktorom jej úspešnosť vylučovalo priamo znenie príslušnej normy zákona. Sťažovateľ pritom bol už v odvolacom konaní zastúpený obhajcom, teda osobou znalou práva, ktorá si musela byť vedomá následkov nevyužitia námietok tohto druhu v relevantnom štádiu trestného konania. Ak teda sťažovateľ v konaní pred odvolacím súdom neuplatnil ním predostreté námietky, v ktorých videl porušenie základného práva na obhajobu a o ktorých bol krajský súd bez akýchkoľvek pochybností oprávnený konať a rozhodnúť, potom nemôže očakávať pozitívne akceptovanie jeho argumentácie v konaní o ústavnej sťažnosti podanej ústavnému súdu.

17. Ústavný súd v otázke výkladu aplikovaného ustanovenia Trestného poriadku odkazuje na stanovisko trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu č. 11/2016 z 8. decembra 2016 (ďalej len „stanovisko č. 11/2016“), ktoré formuluje predmetnú otázku celkom jasne a s ktorým dôvody namietaného uznesenia najvyššieho súdu plne korešpondujú: *„Ak Trestný poriadok ustanovuje pre uplatnenie dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. a) až g) Trestného poriadku podmienku námietky dovolateľovi známej okolnosti, ktorá uplatnený dovolací dôvod zakladá, už v predchádzajúcom (najneskôr odvolacom) konaní (§ 371 ods. 4 Trestného poriadku), nie je možné bez takéhoto postupu dotknutý dôvod dovolania úspešne použiť a dovolací súd v takomto prípade dovolanie vždy odmietne ako zrejme nedôvodné podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku.“*

18. Právna úprava obsiahnutá v predmetnom ustanovení Trestného poriadku predstavuje praktické vyjadrenie tzv. koncentračnej zásady ovládajúcej celé trestné konanie, ide o zákonom ustanovenú procesnú sankciu za dobrovoľnú procesnú pasivitu oprávnených osôb. Pretože obvinený zákonnú podmienku uplatnenia dovolacích dôvodov v zmysle § 371 ods. 4 Trestného poriadku splnenú nemal, najvyšší súd dovolací dôvod obvineného uvedený v zmysle § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku nemohol skúmať.

19. V nadväznosti na uvedené ústavný súd formuloval aj právny názor, podľa ktorého pokiaľ sťažovateľ v rámci ochrany svojich základných práv a slobôd uplatní v konaní pred ústavným súdom argumentáciu, ktorú mohol predniesť, ale nepredniesol

v konaní pred všeobecnými súdmi, ústavný súd na jej posúdenie nemá právomoc (III. ÚS 135/03, III. ÚS 201/04, IV. ÚS 266/08). Z toho vyplýva, že právomoc ústavného súdu rozhodnúť o určitej námietke sťažovateľa nemožno založiť až jej uplatnením v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy v prípade, ak ju sťažovateľ mohol uplatniť v napadnutom konaní, pričom podľa platného právneho poriadku o nej mohol a aj bol povinný meritórne rozhodnúť iný orgán verejnej moci. Preto, ak takáto situácia nastane, treba podľa názoru ústavného súdu sťažnosť v časti týkajúcej sa takejto námietky odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 284/08).

20. Z toho pohľadu bol ústavný súd nútený sťažnosť sťažovateľa v časti namietaného porušenia základného práva zaručeného v čl. 50 ods. 3 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 3 písm. b) dohovoru odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok svojej právomoci.

21. V súvislosti so sťažovateľom namietaným porušením jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočívajúcom v nedostatočnom odôvodnení napadnutého uznesenia, ústavný súd, vychádzajúc zo sumarizácie skutkových a právnych záverov odôvodnenia namietaného uznesenia, konštatuje, že dovolací súd sa so všetkými námietkami sťažovateľa uplatnenými v podanom dovolaní náležite vysporiadal a riadne vysvetlil dôvody na jeho odmietnutie. Odpoveď najvyššieho súdu na vymedzené dovolacie námietky sťažovateľa ústavný súd hodnotí ako dostatočnú, bez zjavných logických protirečení, plne zodpovedajúcu kritériám stanoveným pre kvalitné odôvodnenie rozhodnutí všeobecných súdov judikatúrou ústavného súdu a zároveň súladnú s podstatou a zmyslom aplikovaných právnych noriem [§ 371 ods. 1 písm. c), g) a i), ods. 4 Trestného poriadku]. Vzhľadom na uvedené ústavný súd posúdil ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie ako zjavne neopodstatnenú a ako takú ju podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol.

22. Berúc do úvahy uvedené skutočnosti, ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. decembra 2019

Mojmír Mamojka
predseda senátu